

خدمات و استخراج نفت خام و گاز طبیعی

محرك های اصلی رشد اقتصادی نه ماهه نخست ۱۳۹۵

رشد اقتصادی در سال ۹۵ روند متفاوتی را طی کرده است. به استثنای بخش خدمات، در نیمه نخست سال افزایش فروش نفت به دلیل برجام و در فصل سوم افزایش قیمت نفت موتور محرك رشد اقتصادی بوده است. به نظر می‌رسد، رشد بیشتر اقتصاد مشروط به انجام اصلاحات ساختاری و انتخاب تصمیم‌های سخت باشد.

در نه ماه نخست سال ۱۳۹۵ میزان رشد اقتصادی کشور به ۷.۲ درصد رسیده است. ۳.۰۷ واحد درصد از رشد ۷.۲ درصدی تولید ناخالص داخلی مربوط به گروه خدمات، ۲.۳۲ واحد درصد مربوط به سهم بخش استخراج نفت خام و گاز طبیعی، ۰.۹ واحد درصد سهم گروه صنعت و ۰.۸ واحد درصد سهم گروه کشاورزی بوده است (جدول ۱). بیشترین رشد بخش‌های مختلف اقتصادی مربوط به گروه استخراج نفت و گاز طبیعی بوده است. ارزش افزوده این گروه در نه ماه نخست سال ۸۵.۴ درصد افزایش یافته است.

علی رغم رشد مثبت در اکثر بخش‌های اقتصادی، رشد بخش معدن به جزء نفت و گاز و بخش ساختمان طی نه ماهه سال ۱۳۹۵، منفی بوده است.

جدول ۱: سهم بخش‌های مختلف اقتصادی در ایجاد رشد اقتصادی نه ماهه نخست سال ۱۳۹۵
قیمت های ثابت ۱۳۷۶

سهم در رشد (واحد درصد)	درصد رشد	
۰.۸۰	۵.۶۹	گروه کشاورزی
۲.۳۲	۸۵.۴۴	استخراج نفت و گاز طبیعی
-۰.۰۴	-۴.۱۴	معدن به جز نفت و گاز
۰.۹۰	۴.۶۳	صنعت
۰.۲۱	۸.۸۹	تأمین آب، برق و گاز طبیعی
-۰.۳۶	-۱۰.۹۹	ساختمان
۳.۰۷	۵.۴۴	گروه خدمات
۰.۶۵	۳.۴۳	عمده و خرده فروشی، هتل و رستوران
۰.۹۱	۸.۵۹	حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات
۰.۲۰	۱۳.۵۴	واسطه‌گری‌های مالی
۰.۵۱	۳.۸۷	مستغلات، کرایه و خدمات کسب و کار
۰.۵۵	۵.۵۸	امور عمومی، آموزش، بهداشت و مددکاری
۰.۲۵	۱۰.۵۷	خدمات اجتماعی، شخصی و خانگی
۴.۸۹	۵.۰۲	محصول ناخالص داخلی (بدون نفت)
۷.۲۱	۷.۲۱	محصول ناخالص داخلی (به قیمت بازار)

منبع داده‌ها: مرکز آمار ایران

ارزش افزوده بخش های مختلف اقتصادی بین سال های ۹۵-۱۳۹۰

بخش صنعت پس از تجربه رکود در سال های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ عمدتاً بدلیل اعمال تحریم ها، در سال ۱۳۹۳ رشد مثبت را تجربه کرده اما در سال ۱۳۹۴ همچنان دچار رشد منفی گردید. در نه ماه نخست سال ۱۳۹۵ نیز رشد ارزش افزوده این بخش ۴۶۳ درصد بوده است. علی رغم رشد مثبت طی نه ماه نخست سال، ارزش افزوده بخش صنعت بعد از گذشت پنج سال هنوز به سطح سال ۱۳۹۰ نرسیده است (شکل ۱).

بخش ساختمان پس از تجربه رشد زیاد در دهه ۸۰ به دلیل بیماری هلندی، از سال ۱۳۹۱ به بعد روند رشد منفی را داشته است. در نه ماه نخست سال ۱۳۹۵ نیز رشد ارزش افزوده این بخش منفی ۱۱ درصد بوده است. ارزش افزوده این بخش نسبت به سال ۱۳۹۰ کاهش زیادی داشته است. با وجود مشاهده تحرکاتی در بازار مسکن در قالب افزایش شاخص قیمت این بخش و رشد معاملات، هنوز اتفاق معناداری در تغییر مثبت ارزش افزوده این بخش روی نداده است.

در **بخش استخراج نفت خام و گاز طبیعی** بعد از دو سال رشد ارزش افزوده منفی در سال های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲، در نه ماهه نخست سال ۱۳۹۵ ارزش افزوده این بخش در حدود ۸۵.۴ درصد افزایش یافته است. در واقع رشد این بخش با اجرایی شدن برجام در بهمن ماه ۱۳۹۴ شروع شده و افزایش قیمت نفت در پاییز سال ۱۳۹۵ رشد این بخش را تقویت کرده است. با توجه به تعیین سقف تولید ۳.۹۷۵ میلیون بشکه در روز برای ایران توسط اعضای اپک، رشد بیشتر این بخش مشروط به ایجاد سرمایه گذاری است. سطح ارزش افزوده بخش استخراج نفت و گاز طبیعی نیز همچنان به رقم سال ۱۳۹۰ نرسیده است.

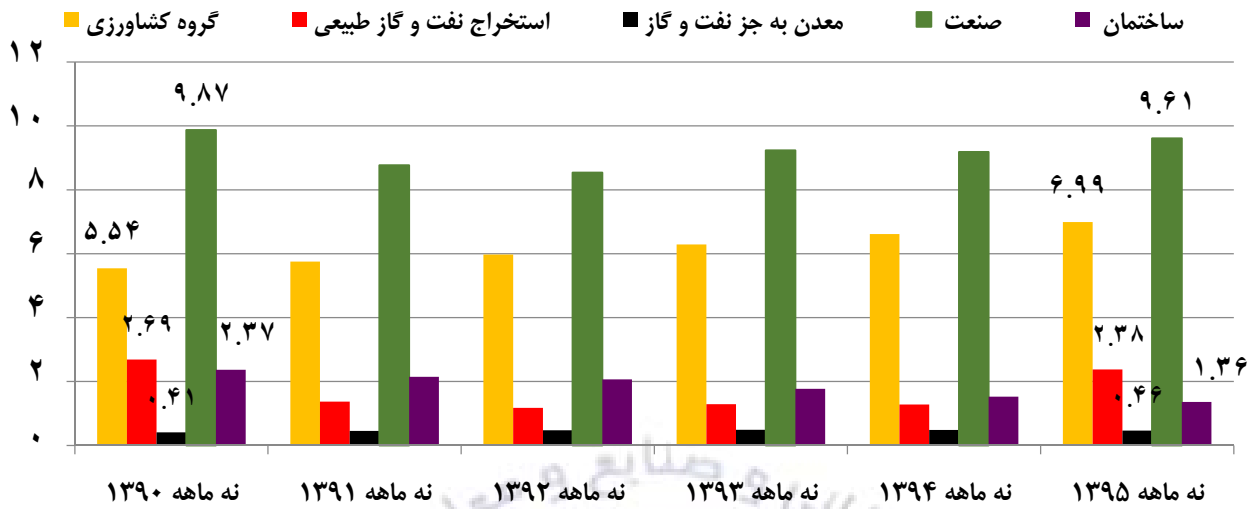
در گروه معادن صرفاً بخش استخراج نفت خام و گاز طبیعی مشمول افزایش نرخ رشد شده و ارزش افزوده سایر معادن با رشد منفی ۴.۱۴ درصدی طی دوره مورد بررسی همراه شده است. در مقایسه با ارقام مربوط به ارزش افزوده سال ۱۳۹۰، ارزش افزوده بخش معدن (به جز نفت خام و گاز طبیعی) بیش از رقم ارزش افزوده سال ۱۳۹۰ است.

بخش کشاورزی روند باثبات تری را نسبت به سایر بخش های مختلف اقتصادی طی سال های اخیر داشته و از سال ۱۳۹۰ تا کنون رشد مثبت را تجربه کرده است.

معاونت بررسی های اقتصادی

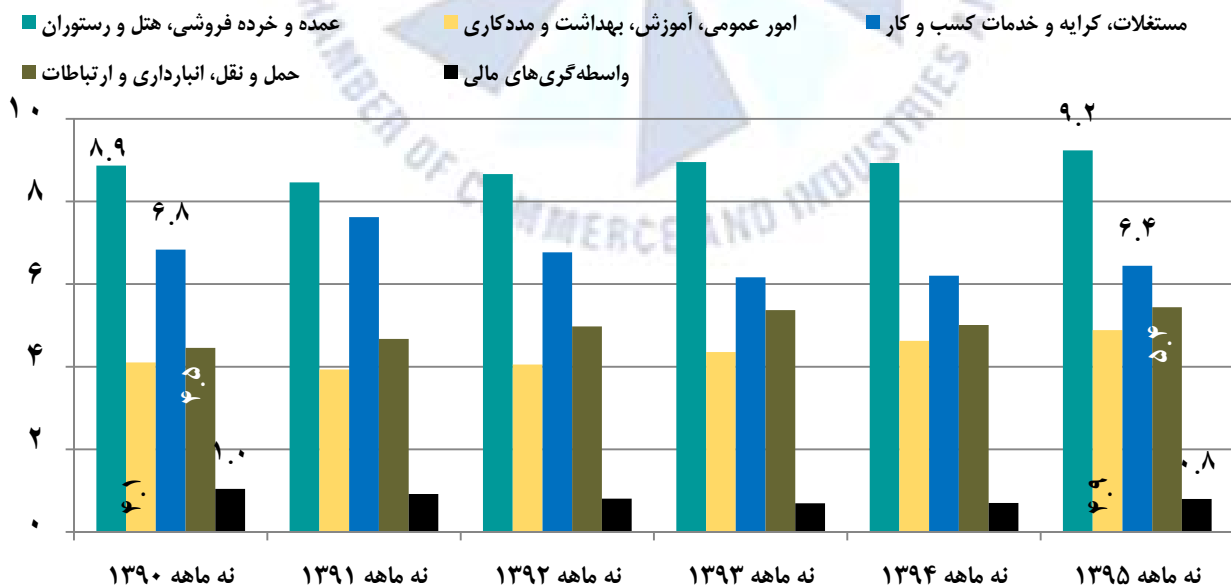
شکل ۱: روند ارزش افزوده بخش های مختلف در اقتصاد کشور بین سال های ۹۵-۱۳۹۰ - قیمت های ثابت ۱۳۷۶ هزار میلیارد تومان

منبع داده ها: مرکز آمار ایران

بخش خدمات با توجه به سهم بیش از ۵۰ درصدی در تولید ناخالص داخلی، نقش مهمی در ایجاد رشد اقتصادی دارد. ارزش افزوده این بخش در نه ماه نخست سال رشد ۵.۴۴ درصدی را تجربه کرده است. با توجه به اهمیت این بخش، ارزش افزوده اجزاء مختلف بخش خدمات در شکل ۲ آورده شده است.

شکل ۲: روند ارزش افزوده بخش های مختلف اقتصاد کشور بین سال های ۹۵-۱۳۹۰ - قیمت های ثابت ۱۳۷۶ هزار میلیارد تومان

منبع داده ها: مرکز آمار ایران

مقایسه بخش های مختلف اقتصادی بین سال های ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵

بر اساس گزارش مرکز آمار ایران، تولید ناخالص داخلی کشور در پایان آذر ماه ۱۳۹۵ به رقم ۱۰۰۸ هزار میلیارد تومان رسیده است. مقایسه سهم بخش های مختلف اقتصادی بین سال های ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵ نشان می دهد که سهم دو بخش استخراج نفت و گاز طبیعی، تأمین آب، برق و گاز طبیعی و سایر معادن افزایش و سهم سایر بخش ها اقتصادی کاهش یافته است (جدول ۲).

جدول ۲: مقایسه سهم و ارزش افزوده بخش های مختلف اقتصادی بین سال های ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵ - هزار میلیارد تومان و درصد

	نه ماهه ۱۳۹۴		نه ماهه ۱۳۹۵	
	ارزش افزوده	سهم از کل (%)	ارزش افزوده	سهم از کل (%)
گروه کشاورزی	۱۳۸.۶	۱۵.۵	۱۴۹.۸	۱۴.۹
استخراج نفت و گاز طبیعی	۴۹.۹	۵.۶	۷۸.۰	۷.۷
معادن به جز نفت و گاز	۷.۱	۰.۸۰	۸.۴	۰.۸۳
صنعت	۱۳۱.۶	۱۴.۷	۱۳۹.۳	۱۳.۸
تأمین آب، برق و گاز طبیعی	۵۲.۷	۵.۹	۶۷.۹	۶.۷
ساختمان	۳۲.۲	۳.۶	۲۹.۵	۲.۹
گروه خدمات	۴۸۰.۴	۵۳.۶	۵۲۹.۱	۵۲.۵
محصول ناخالص داخلی (به قیمت بازار)	۸۹۶.۲	۱۰۰	۱۰۰۸.۴	۱۰۰

منبع داده ها: مرکز آمار ایران

تولید ناخالص داخلی به تفکیک هزینه نهایی

در نه ماه نخست سال ۱۳۹۵، به جزء تشکیل سرمایه ثابت ناخالص سایر اجزاء تقاضای اقتصاد رشد مثبتی را تجربه کرده اند.

خالص صادرات کالاها و خدمات به دلیل رشد بالای صادرات نفت، در نه ماه نخست سال رشد ۸۱.۲ درصدی را تجربه کرده است که عامل مسلط در رشد ۷.۲ درصدی تولید ناخالص داخلی طی بازه مورد بررسی بوده است (جدول ۳).

در همین مدت مصرف نهایی خصوصی رشد مثبت ۲.۳۷ درصدی را داشته که سهمی در حدود ۱.۵۹ واحد درصد از رشد اقتصادی ۷.۲ درصدی را بر عهده داشته است.

مصرف نهایی دولت نیز در نه ماه نخست سال رشد ۶.۷۵ درصدی را تجربه کرده که سهمی در حدود ۰.۷۵ واحد درصد از رشد تولید ناخالص داخلی مربوط به این بخش بوده است.

معاونت بررسی های اقتصادی

با وجود رشد بالای اقتصادی، رشد تشکیل سرمایه ثابت ناخالص در نه ماه نخست سال منفی ۳.۷ درصد بوده است که این مسئله نشان می‌دهد هنوز شرایط کسب و کار مناسب نیست و برای بهبود این وضعیت نیاز به اصلاحات ساختاری فراوانی وجود دارد.

جدول ۳: سهم اجزاء هزینه نهایی در ایجاد رشد اقتصادی نه ماه نخست سال ۱۳۹۵

سهم در رشد (واحد درصد)	درصد رشد	
۱.۵۹	۲.۳۷	هزینه مصرف نهایی خصوصی
۰.۷۵	۶.۷۵	هزینه مصرف نهایی دولت
-۰.۸۲	-۳.۷۰	تشکیل سرمایه ثابت ناخالص
۱۰.۲۷	۸۱.۲۱	خالص صادرات کالاها و خدمات
-۴.۵۸	۳۵.۵۶	تغییرات موجودی انبار و اثتباها آماری
۷.۲۱	۷.۲۱	محصول ناخالص داخلی (به قیمت بازار)

منبع داده‌ها: مرکز آمار ایران

ارزش افزوده اجزاء هزینه نهایی بین سال‌های ۹۵-۱۳۹۰

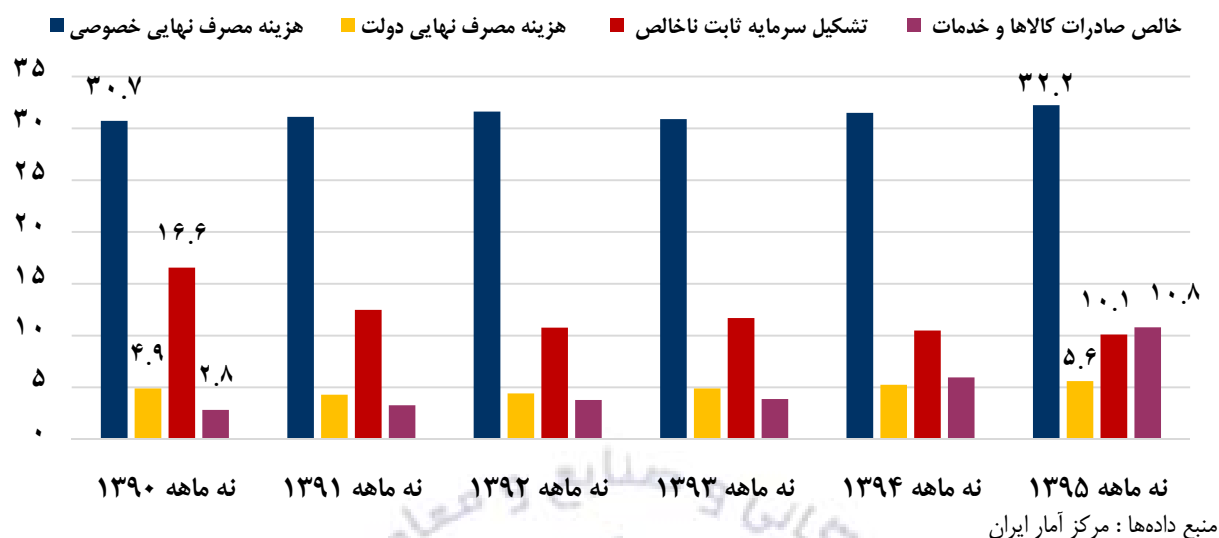
روند ارزش افزوده اجزاء هزینه نهایی نشان می‌دهد از سال ۱۳۹۰ تاکنون، بعد از گذشت پنج سال تنها خالص صادرات رشد مثبتی را تجربه کرده است. میزان تشکیل سرمایه ثابت ناخالص (به قیمت ثابت سال ۱۳۷۶) در نه ماه ابتدایی سال ۱۳۹۰ حدود ۱۶.۶ هزار میلیارد تومان بوده که در نه ماه نخست سال ۱۳۹۵ به ۱۰.۱ هزار میلیارد تومان کاهش یافته است.

هزینه مصرف نهایی خصوصی و دولتی نیز تغییر چندانی نیافته و تنها جزء تولید ناخالص داخلی که رشد مثبتی را داشته خالص صادرات بوده که از ۲.۸ هزار میلیارد تومان در سال ۱۳۹۰ به ۱۰.۸ هزار میلیارد تومان در سال ۱۳۹۵ افزایش یافته است (شکل ۳).

معاونت بررسی های اقتصادی

شکل ۳: روند ارزش افزوده اجزاء هزینه نهایی بین سالهای ۹۵-۱۳۹۰- قیمت های ثابت ۱۳۷۶ هزار میلیارد تومان

مقایسه اجزاء هزینه نهایی بین سالهای ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵

مهمترین جزء تولید ناخالص داخلی از منظر هزینه نهایی، مصرف نهایی بخش خصوصی است که ۵۲.۵ درصد از مجموع هزینه ها را طی نه ماهه ۱۳۹۵ تشکیل داده است. مقایسه اجزاء هزینه نهایی در نه ماه نخست سالهای ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵ نشان می‌دهد که سهم مصرف نهایی خصوصی و تغییرات موجودی انبار و اشتباهات آماری کاهش و سهم خالص صادرات، مصرف نهایی دولت و تشکیل سرمایه ثابت ناخالص افزایش یافته است (جدول ۴).

جدول ۴: مقایسه سهم و ارزش افزوده اجزاء هزینه نهایی در سالهای ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵

نه ماهه ۱۳۹۵		نه ماهه ۱۳۹۴		
سهم از کل (%)	ارزش افزوده	سهم از کل (%)	ارزش افزوده	
۵۲.۵	۵۲۹.۸	۵۴.۲	۴۸۵.۶	هزینه مصرف نهایی خصوصی
۱۱.۹	۱۲۰.۳	۱۱.۷	۱۰۵.۱	هزینه مصرف نهایی دولت
۲۴.۱	۲۴۳.۳	۱۹.۷	۱۷۶.۲	تشکیل سرمایه ثابت ناخالص
۱۷.۷	۱۷۸.۱	۱۱.۷	۱۰۵.۰	تشکیل سرمایه در ماشین آلات
۶.۵	۶۵.۲	۷.۹	۷۱.۱	تشکیل سرمایه در ساختمان
۱۰.۴	۱۰۴.۶	۵.۱	۴۵.۹	خالص صادرات کالاها و خدمات
۱.۰	۱۰.۴	۹.۳	۸۳.۴	تغییرات موجودی انبار و اشتباهات آماری
۱۰۰	۱۰۰۸.۴	۱۰۰	۸۹۶.۲	محصول ناخالص داخلی (به قیمت بازار)

منبع داده‌ها: مرکز آمار ایران